

Hıristan Sakınmak

İnsanın istikametten uzaklaşmasına yol açan en tehlikeli bir ahlak-ı seyyie hıristır. Hırs bir şeyi şiddetle istemektir. Hırslı bir kimsede hisler akla galip geldiği için, onun verdiği kararlarda isabet etme ihtimali çok düşüktür. Özellikle ticari hayatta hırsın çok menfi neticeleri görülmektedir. Bir çok iflas olayının arkasında dört temel sebep vardır. Bunlar hırs, israf, faiz ve kişinin kendi hevesine ve kanaatine göre hareket edip istişare etmemesidir. Çoğu zaman diğer sebepler de, birinci sebep olan hıristan kaynaklanır.

Peygamber Efendimiz (sav.) bazı hadis-i şeriflerinde hırsın ne kadar zararlı olduğunu şöyle ifade ederler:

“Bir koyun sürüsünün üzerine salıverilen iki aç kurdun o sürüye verdiği zarar, kişinin mal ve şeref hırsının dine olan zararından daha ağır değildir.”[1](#)

“Ademoğlu yaşlanır, fakat ondaki iki şey gençleşir: Mal üzerine hırs ve ömür üzerine hırs.”[2](#)

“Ademoğlunun iki vadi dolusu malı olsa, bir üçüncüsünü ister. Onun gönlünü (gözünü) topraktan başka bir şey doldurmaz.”[3](#)

Bediüzzaman Hazretleri, hırsın kanaatsizlik ve şükürsüzlükten kaynaklandığını şöyle ifade eder:

“Kanaatsizlik ise sa’ye, çalışmaya şevki kırar. Şükür yerine şekva ettirir, tembelliğe atar. Ve meşru, helâl, az malı terk edip; gayr-ı meşru, külfetsiz bir malı arar. Ve o yolda izzetini, belki haysiyetini feda eder.”[4](#)

“Şükürün mikyası; kanaattir ve iktisattır ve rızadır ve memnuniyettir.

Şükürsüzlüğün mizanı; hırsır ve israftır, hürmetsizliktir, haram helâl demeyip rast geleni yemektir. Evet, hırs; şükürsüzlük olduğu gibi, hem sebab-i mahrumiyettir, hem vasıta-i zilletir.” [5](#)

Öyle ise, kişi, mutlaka zengin olacağım düşüncesiyle hırs göstermemeli, İslam dinine muhalif olan hırs, israf, yalan, hile, kumar, haksız kazanç ve faiz gibi gayr i meşru yollara sapmamalı; aile fertlerine helal lokma yedirme konusunda çok titiz davranmalı, helal dairesindeki kazancına kanaat edip şükretmelidir.

“Zira helâl dairesi geniştir, keyfe kâfi gelir. Harama girmeye hiç lüzum yoktur.”[6](#)

Evet hırs, kişinin gayr-i meşru yollara yönelmesine sebeptir. Hırslı insan dünyadaki ticaretinden bir fayda göremediği gibi, ebedi hayatının da felaketine sebep olabilir. Kazancın en güzeli ve en efdali, kesb-i helaldir. **“Helal mal talep etmek, her Müslüman üzerine vaciptir.”** ve büyük bir cihattır.

Bu bakımdan, ticaret erbabı olan bir kişi, çok zengin olayım, lüks bir hayat süreyim niyetiyle değil, aile fertlerine helal rızık yedireyim, zekât ve hac görevlerimi yerine getireyim, sadaka vereyim, İ'la-yı kelimetullah için çalışanlara ben de malımla iştirak edeyim niyetiyle zengin olmayı istemeli ve meşru yollarla servet elde etmeğe çalışmalıdır.

Şunu da ifade edelim ki, bir insan, kendi hakkında zenginliğin mi yoksa fakirliğin mi hayırlı olacağını bilemez. Cenab-ı Hak Eyüp (a.s) gibi sevdiği bir kulunu hastalıkla imtihan ettiği gibi, kimi insanı servet ile, kimini makam ile bazılarını da evlat ile imtihan eder. İsrarla zenginlik isteyen ve Hz. Musa'nın (as.) yakın akrabası olan Karun'un elîm akıbeti bunun en çarpıcı bir misalidir. Karun, çok fakir biri idi. Her gün Hz. Musa'nın cemaatine katılırdı. Karun birkaç gün cemaate gelmeyince, Hz. Musa gidip sebebini sorar. Karun: “Ya Musa benim giyecek tek bir elbisem var, hanımla sıra ile giyip ibadet ediyoruz. Allah'a dua etsen de bana servet verse” deyince, Hz. Musa: “Belki bu durum senin hakkında daha hayırlıdır, sabret” der. Fakat Karun, Hz. Musa'yı her gördüğünde ısrarla zengin olması için dua etmesini ister. Hz. Musa (as.) onun ısrarları karşısında bir gün Cenab-ı Hakk'a niyazda bulunur ve nihayet Karun çok zengin olur. Malı ve mülkü ile meşgul olan Karun, artık cemaate gelmez olur ve ibadetten uzaklaşır. Cenab-ı Hak, Hz. Musa'ya Karun'dan zekât almasını emreder. Hz. Musa, Karun'a malından dörtte bir zekât vermesini ister. Karun malının dörtte birini ayırır, fakat ayırdığı malın çok olduğunu görünce, Ya Musa bu çok fazla der. Hz. Musa, onda bir vermesini söyler, onun da çok olduğunu ifade eder. Hz Musa bu kez kırkta bir vermesini söyler, fakat o buna da razı olmaz ve “ ben o serveti kendi

ilmim ve gücümle kazandım” diyecek kadar haddini tecavüz eder. Artık onun zenginliği onu azdırmış ve felaketine sebep olmuştur. Bu durum karşısında Celalli bir peygamber olan Hz. Musa Cenab-ı Hakk’a niyaz eder ve Karun ile beraber malı mülkü yerin dibine batar. Bu husus Kur’an-ı Kerim’de şöyle anlatılmaktadır:

“Karun, Musa'nın kavminden idi de, onlara karşı azgınlık etmişti. Biz ona öyle hazineler vermiştik ki, anahtarlarını güçlü kuvvetli bir topluluk zor taşırdı. Kavmi ona demişti ki: ‘Şımarma! Bil ki Allah şımarıkları sevmez. Allah'ın sana verdiğiinden (O'nun yolunda harcayarak) ahiret yurdunu gözet, ama dünyadan da nasibini unutma! Allah'ın sana ihsan ettiği gibi, sen de (insanlara) iyilik et. Yeryüzünde bozgunculuğu arzulama. Şüphesiz ki Allah, bozguncuları sevmez.’ Karun ise: ‘O (servet) bana ancak kendimdeki bilgi sayesinde verildi.’ demiştir. Bilmiyor muydu ki Allah, kendinden önceki nesillerden, ondan daha güçlü, ondan daha çok taraftarı olan kimseleri helak etmişti. Günahkarlardan günahları sorulmaz (Allah onların hepsini bilir). Derken Karun, ihtişam içinde kavminin karşısına çıktı. Dünya hayatını arzulayanlar, ‘Keşke Karun'a verilenin benzeri bizim de olsaydı. Hakikat şu ki o, çok büyük devlet sahibidir.’ dediler. Kendilerine ilim verilmiş olanlar ise, şöyle dediler: “Yazıklar olsun size! İman edip iyi işler yapanlara göre Allah'ın mükafatı daha üstündür. Ona da ancak sabredenler kavuşabilir. Derken biz onu da, sarayını da yerin dibine geçirdik. Artık Allah'a karşı kendisine yardım edecek taraftarları olmadığı gibi, o, kendini savunup kurtarabilecek kimselerden de değildi. Daha dün onun yerinde olmayı isteyenler de: ‘Demek ki Allah kullarından dilediğine rızık çok da, az da verir. Şayet Allah bize lütufta bulunmuş olmasaydı, bizi de yerin dibine geçirirdi. Demek ki inkârcılar iflah olmazmış.’ demeye başladılar. İşte ahiret yurdu! Biz onu yeryüzünde böbürlenmeyi ve bozgunculuğu arzulamayan kimselere veririz. (En güzel) akıbet, takva sahiplerinindir.”⁷

Zengin olmak için ısrarla Hz. Peygamber’den dua isteyen ve büyük bir servete sahip olduktan sonra ise gözünü mal hırsı bürüyün ve zekatı dahi vermeyip elim akıbeti duçar olan Salebe’nin durumu da bu konuda çok ibretimiz bir misaldir.

Medine halkından olan Salebe ısrarla zengin olmak istiyor, hakkında hayırlı mı, yoksa şer mi olacağını hiç düşünmüyordu. Bunun için de üç defa Peygamber Efendimiz’den (sav.) zengin olması için dua istemiş ve sonunda da; “*Seni hak peygamber olarak gönderen Allah'a yemin ederim ki, beni zengin ederse fakirin hakkını fazlasıyla vereceğim, yoksullara yardım edeceğim. Yeter ki Rabbim istediğim zenginliği bana versin.*” demişti.

Efendimiz (sav.) ise her defasında ona; **"Ey Salebe! Şükrünü eda ettiğin az mal, şükrünü yapamadığın çok maldan hayırlıdır."** diyerek ikazda bulunuyor, fakat Salebe'yi zengin olma sevdasından vazgeçirmek mümkün olmuyordu. Nihayet Peygamber Efendimiz (sav.): **"Ya Rabbi! Salebe'yi istediği mala kavuştur."** diye niyazda bulundu.

Birkaç koyundan ibaret olan Salebe'nin sürüsü kısa zamanda öylesine çoğaldı ki, mescitten çıkmadığı için kendisine **"cami kuşu"** adı verilen Salebe, koyun sürüsünün peşinde koşmakta ve artık cumalara dahi gelmemekteydi. Allah Resulü (sav.) zaman zaman Salebe'yi soruyor: *"Çölde koyun sürüsünün peşinden ayrılmıyor."* denince de **"Yazık oldu Salebe'ye!.."** diyerek üzüntüsünü izhar ediyordu.

Bu sıralarda zekâtla alâkalı âyet nazil oldu. Hz. Peygamber (sav.) zengin olanlara zekât toplayan memurları gönderdi. Salebe'yi çölde sürüsünün peşinde bulan zekât memurları, gelen ayetin emri olarak zenginlerin malının kırkta birini zekât olarak almaya geldiklerini söylediler. Salebe, vaktiyle vermiş olduğu sözü unutmuş olacak ki; **"Mal benim, çöllerde bu sıcaklarda dolaşıp kazanan benim. Size ne oluyor ki benden haraç ister gibi koyunlarımın kırkta birini istiyorsunuz?"** dedi.

Salebe'nin bu söylediklerini duyan Rasulullah Efendimiz (sav.) gene:

"Yazık oldu Salebe'ye. Keşke o, zengin olmayı ısrarla istemeseydi de 'Hakkımda hayırlısı ne ise onu ver ya Rab' diyebilseydi."

buyurdular. Bu olay üzerine şu ayet-i kerime nazil oldu:

"Allah'a verdikleri sözü tutmadıkları ve yalan söyledikleri için, O da bu yaptıklarının sonucunu kıyamet gününe kadar yüreklerinde sürüp gidecek bir münafıklığa çevirdi."8

Bu ayetin nazil olmasından sonra Salebe'nin bir yakını hemen onun yanına gitti ve zekâtını vermediği takdirde münafıklardan biri olarak damgalanacağı ikazını yaptı... Akrabasının zorlaması sonunda zekâtını alıp Hz. Peygambere (sav.) getiren Salebe: *"Yoksulların hakkını getirdiğini"* söyleyince, Peygamber Efendimiz (sav.): **"Artık senin yardımını alamam Salebe!"** buyurarak onun zekatını kabul etmedi.

Bu hâl çok dehşetli ve ibret verici bir durumdu. Salebe'nin: **"Sizin yaptığınız"**

haraç istemekten başka bir şey değildir.” sözü Allah Resulüne çok dokunmuştu. Peygamber Efendimizin ebedi âleme irtihallerinden sonra da Salebe, sırasıyla, Hz. Ebu Bekir (r.a.) Hz. Ömer ve Hz. Osman'a (r.a.) zekâtını kabul ettirmek için müracaat etmiş, ama hepsinden de; *“Rasulullah'ın kabul etmediğini biz nasıl kabul edebiliriz?”* cevabını almıştır.

Hz. Osman (r.a.) zamanında vefat eden Salebe son anlarını yaşadığı sırada kulaklarında Hz. Peygamber'in (sav.): *“Şükürünü yaptığın az mal, şükürünü yapamadığın çok maldan hayırlıdır. Salebe!”* ikazları yankılanıyordu, ama artık iş işten geçmişti. 'Cami kuşu' diye bilinen Salebe'nin zenginliği onun felaketine sebep olmuş ve zekâtı kabul edilmeyen zengin olarak anılmasına sebep olmuştur.

Karun ile **Salebe**'nin bu elim akıbeti, her Müslüman'a ders olmalıdır.

Öyle ise, kâmil bir mümin;

“Elbette en bahtiyar odur ki: Dünya için âhireti unutmasın, âhiretini dünyaya feda etmesin, hayat-ı ebediyesini hayat-ı dünyeviye için bozmasın, malayani şeylerle ömrünü telef etmesin; kendini misafir telakki edip misafirhane sahibinin emirlerine göre hareket etsin; selâmetle kabir kapısını açıp saadet-i ebediyeye girsin.”⁹

hakikatine uygun yaşamalı, elinden geleni yapıp, sebepleri bihakkın yerine getirdikten sonra neticeyi Cenab-ı Hakk'tan beklemeli ve kısmetine razı olmalıdır. Zaten tevekkülün gereği de budur.

“Tevekkül, esbabı bütün bütün reddetmek değildir. Belki esbabı dest-i kudretin perdesi bilip riayet ederek; esbaba teşebbüs ise, bir nevi dua-i fiilî telakki ederek; müsebbebatı yalnız Cenab-ı Hakk'tan istemek ve neticeleri ondan bilmek ve ona minnettar olmaktan ibarettir.”¹⁰

Dipnotlar:

¹ Tirmizî, Zühd, 30.

² Mâce, Zühd, 27.

³ Buhârî Tercemesi, 2025 nolu hadis, Tizmizi, Zühd, 19.

⁴ Nursî, B.S Lem'alar, On Dokuzuncu Lem'a.

⁵ Nursî, B.S Mektubat.

⁶ Nursî, B.S Sözlür, Altıncı Söz.

[7](#) *Kasas Suresi, 28/76-83.*

[8](#) *Tövbe Suresi, 9/75.*

[9](#) *Nursî, B.S Mektubat.*

[10](#) *Nursî, B.S Sözler.*